

Славетні імена у винахідництві

До 150 річчя

від дня народження

Філатова

Володимира Петровича

(1875–1956)

Видатного вченого, лікаря, основоположника вітчизняної наукової школи офтальмології, винахідника, педагога, художника, літератора, громадського діяча, засновника Одеського інституту офтальмології та тканинної терапії.

Ім'я Володимира Петровича Філатова – геніального вченого, основоположника вітчизняної наукової школи офтальмології, засновника Одеського інституту офтальмології та тканинної терапії – відомо усьому світу.

Важко уявити, як в одній людині, на одному життєвому шляху могло вміститися таке різноманіття талантів і напрямів діяльності – лікар, винахідник, філософ, педагог, художник, літератор, громадський діяч, благодійник, меценат.

Сім'я В.П.Філатова

Володимир Петрович народився 27 лютого 1875 року в селі Михайлівка Пензенської губернії. Сім'я Філатових походила із збіднілих дворян. Батько В.П. Філатова, Петро Федорович, народився в сім'ї, де четверо із шести братів присвятили себе медицині. Він був високоосвіченим лікарем, працював у земській лікарні, був фахівцем з хірургії та очних хвороб. Рідний брат батька, Ніл Федорович Філатов – видатний учений, відомий дитячий лікар, засновник педіатрії в країні, що очолював кафедру дитячих хвороб Імператорського московського університету.

Саме за його порадою колишній учень гімназії Володимир Філатов поступив на медичний факультет того ж університету. З дитинства майбутній корифей медицини ввібрав гуманістичні традиції земських лікарів, що надавали допомогу найбіднішим і найнезахищенішим. Він шанував батька, під керівництвом якого в студентські роки працював у земській лікарні, асистував йому на операціях та допомагав під час прийому хворих. Власне, батько і став першим наставником майбутнього вченого, пробудив у сина інтерес до медицини, передав беззавітну відданість справі. Там же, у маленькій земській лікарні, юний Філатов вперше на власні очі зіткнувся з стражданнями хворих, які втрачають або втратили зір. Тому про вибір майбутньої професії Філатов не замислювався. Адже що може бути шляхетніше боротьби з найважчою недугою людства – зі сліпотою?

«КОЖНА ЛЮДИНА МАЄ БАЧИТИ СОНЦЕ» - ці слова народилися у Філатова ще в юності, коли він уперше побачив сліпу людину та стали девізом всього життя великого вченого.

Серед студентів університету

Володимир Філатов мав славу лідера, писав наукові роботи і навіть зробив свої перші наукові відкриття.

Оскільки В.П. Філатов, ще будучи студентом IV курсу, дуже цікавився питанням допомоги людям, які втратили зір через появу більма, то після закінчення з відзнакою університету в 1897 році, талановитий випускник був залишений ординатором очної клініки alma mater.

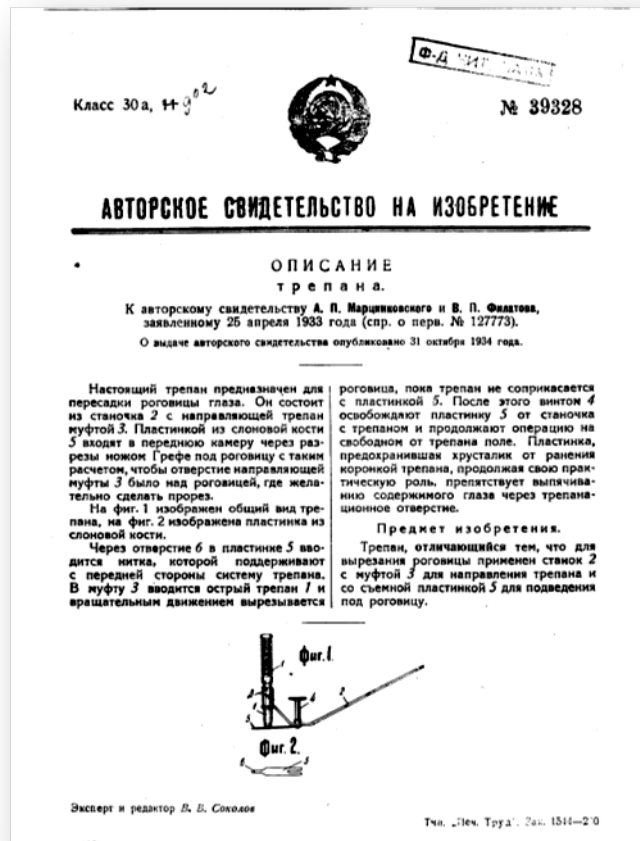
Деякий час він працює в місцевій очній лікарні, а з 1903 року і до останніх днів життя його медична та наукова діяльність була пов'язана з Одесою, куди він був запрошений на роботу в університетську очну клініку.

Тут, в Одесі, під керівництвом видатного професора з очних хвороб С. С. Головіна розпочинається творчий шлях В. П. Філатова. У 1906 році Філатов був затверджений асистентом очної клініки. У 1908 році він успішно захистив докторську дисертацію на тему: «Вчення про клітинні отрути в офтальмології: Експериментальні дослідження впливу кров'яних сироваток на око», яку присвятив своєму батькові, та отримав звання приват-доцента на кафедрі офтальмології в університеті.

В 1911 році Володимир Петрович був удостоєний честі стати завідувачем кафедри Одеського університету, а разом і клініки очних хвороб. Він очолював кафедру протягом 45 років та продовжував викладацьку роботу в університеті протягом 53-х років. Усіх вражали його

оригінальні наукові дослідження, відкриття та експерименти. 1912 року нарешті здійснилася його заповітна мрія, - В.П. Філатов провів першу операцію з пересадки рогівки, застосувавши досить простий метод, що згодом зробить цю операцію доступною для кожного офтальмохірурга. Однак тоді методика не знайшла відгуку серед іменитих вчених, її вважали безперспективною. Але Філатов не опускає рук, вже за рік він пропонує новий метод вимірювання внутрішньоочного тиску, який отримав назву еластотонетрія.

Новий метод вимірювання внутрішньоочного тиску став одним з перших його винаходів для ранньої діагностики глаукоми та вивчення динаміки глаукоматозного процесу. В.П.Філатов та його учні зробили значний внесок у дослідження проблем глаукоми (раннє розпізнавання хвороби, проведення масових профілактичних оглядів, патогенез первинної глаукоми, особливості клінічного перебігу та консервативного або оперативного лікування глаукоми). Згодом Філатовим був організований перший у світі протиглаукомний диспансер та перша в країні станція очної швидкої допомоги.

Володимир Петрович наполегливо працював над удосконаленням техніки своєї операції з пересадки рогівки, що стала визначним досягненням світової офтальмології. Найбільш інтенсивно Філатов почав займатися пересадкою рогівки у 1922 році.

1924 року видатний офтальмолог розробив нові методи пересадки рогівки: повної (а 1927–1938 рр. – часткової) наскрізної кератопластики, для яких сконструював спеціальний медичний інструмент – трепан. Це лише один з багатьох створених В.П. Філатовим очних хірургічних інструментів. В результаті наполегливої конструкторської та винахідницької роботи їм були розроблені спеціальні медичні інструменти, набори яких були впроваджені у виробництво.

[АВТОРСЬКЕ СВИДОЦТВО НА ВІНАХІД № 39328](#)
О.П. Марцинківський, В.П. Філатов
ТРЕПАН

Зокрема, спільно з інженером-техніком О.П. Марцинківським він розробив трепан ФМ-1 (1934), а для висічення більма запропонував найбільш досконалий трепан ФМ-3 (1935). У музеї Філатова, серед безлічі раритетних фотографій, грамот та нагород виділяється стенд із медичними інструментами. Більшість з них вчений винайшов і розробив сам. Є тут і окуляри з половинками скла, і навіть окуляри з ефектом 3D – вони дозволяли бачити зображення в об'ємному вигляді.

В музеї представлені особисті робочі інструменти академіка В.П. Філатова, більшість з яких він винайшов сам.

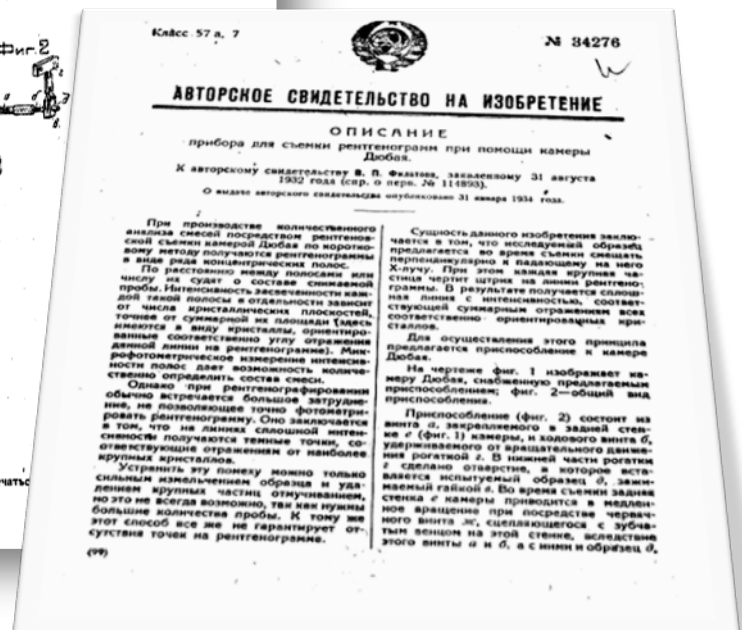
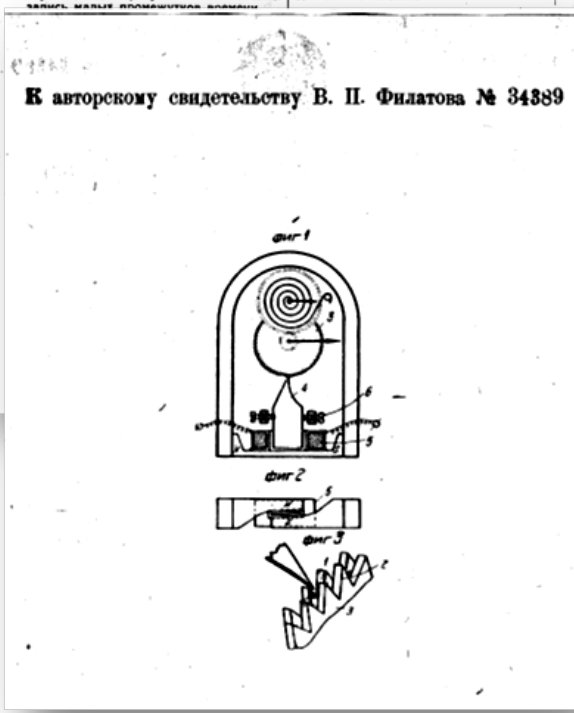
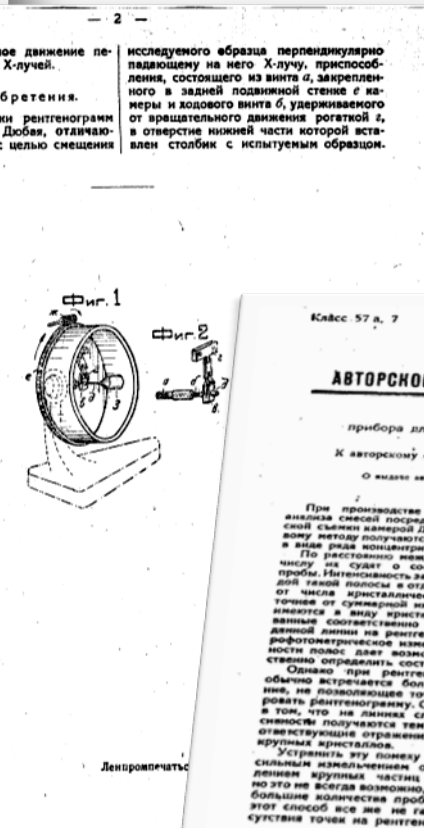
[АВТОРСЬКЕ СВИДОЦТВО НА ВІНАХІД № 34389](#)

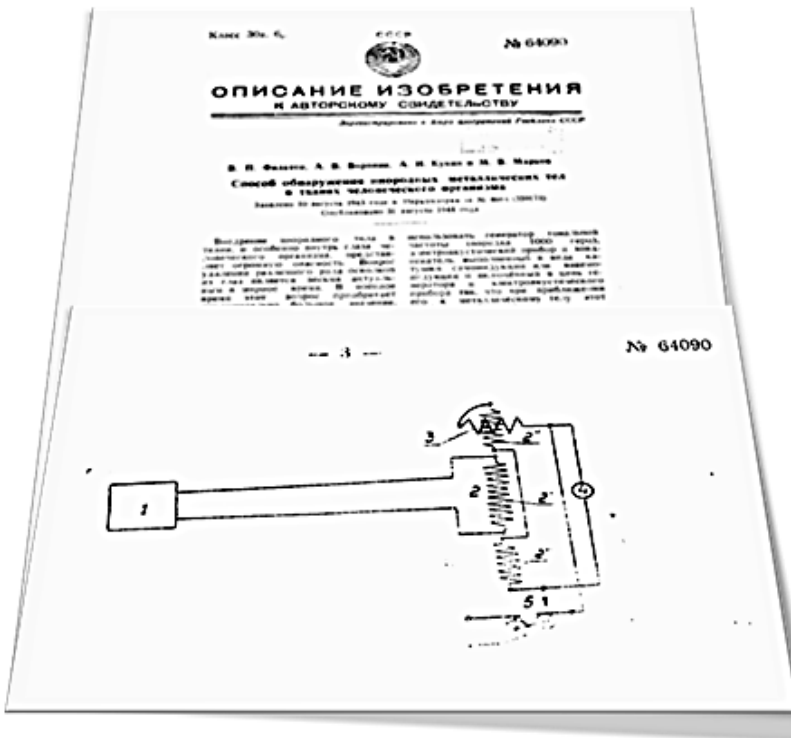
В.П. Філатов
ХРОНОСКОП

[АВТОРСЬКЕ СВИДОЦТВО](#)

[НА ВІНАХІД № 34276](#)

В.П. Філатов
ПРИЛАД ДЛЯ ЗІОМКИ
РЕНТГЕНОГРАМ ЗА
ДОПОМОГОЮ КАМЕРИ
ДЮБАЯ

АВТОРСЬКЕ СВИДОЦТВО НА ВИНАХІД №64090

В.П. Філатов та ін.
СПОСІБ ВИЯВЛЕННЯ СТОРОННІХ
МЕТАЛЕВИХ ТІЛ У ТКАНИНАХ ЛЮДСЬКОГО
ОРГАНІЗМУ

В офтальмологічній науці, мабуть, немає такого розділу, куди б В.П.Філатов не привніс свої нові та оригінальні ідеї. Саме академік В.П. Філатов своїми працями та дослідженнями сформував офтальмологію як самостійну дисципліну. Його відкриття та методи стали проривом в офтальмології та сприяли збереженню зору у багатьох людей. Більш того у своїх наукових дослідженнях Володимир Петрович не замикався в рамках спеціальності, виходячи далеко за її межі.

Ще в 1916 році він винайшов принципово новий метод пластичної хірургії за допомогою круглого стебла, утвореного зі шкіри та підшкірної жирової клітковини, який виявився найціннішим внеском у сучасну відновну хірургію, отримав широке визнання хірургів і відомий як «кругле стебло В.П. Філатова». Новий філатівський метод, народжений в офтальмології, незабаром вийшов за межі цієї вузької спеціальності та завоював широку популярність. Цей видатний винахід відкрив нову еру в розвитку пластичної та реконструктивної хірургії. Він став справжнім проривом відновної хірургії та зробив можливими пластичні операції з відновлення носа, щелеп, губ, підборіддя й навіть внутрішніх органів. Метод виявився незамінним під час війни, коли довелося робити реконструктивні пластичні операції сотням тисяч поранених, і на сьогодні він знайшов широке застосування в усьому світі.

Будучи молодим професором, Володимир Петрович Філатов не переставав навчатися: він вивчав основи патологічної анатомії ока, опановував методику дослідження очей. Все це було необхідно для подальшого вдосконалення операцій з пересадки рогівки та інших втручань на оці. Серед наукових відкриттів Філатова велике місце посідає новий біологічний метод лікування хвороб - тканинна терапія, на основі якого він створив вчення про біогенні стимулятори.

Цей метод цікавив Філатова все його життя. Вчення про тканинну терапію народилося в результаті синтезу великої кількості клінічних спостережень при пересадці рогової оболонки. Для пояснення цього біологічного явища В. П. Філатов висунув гіпотезу, що збереження на холоді рогівки сприяє накопиченню в ній якихось особливих біологічно активних речовин, здатних стимулювати процеси життєдіяльності трансплантату. Ці речовини Філатов назвав біогенними стимуляторами. Подальші дослідження підтвердили припущення Філатова.

**АВТОРСЬКЕ СВІДОЦТВО НА ВИНАХІД
№ 96478**

В.П. Філатов та ін.

СПОСІБ ОДЕРЖАННЯ ЛІКУВАЛЬНОГО ЕКСТРАКТУ АЛОЕ ІЗ СТОЛІТНИКА

Виявилося, що ізольована від організму тварин та людини тканина активно бореться за своє життя. Метод полягає у тому, що шматки тканини, відокремлені від людського тіла, а також листя рослин, особливо алое, збережені в умовах, які є несприятливими для існування (тканини на холоді, листя у темряві), але не вбивають їх, піддаються біохімічній перебудові. Тканина деякий час продовжує жити та виробляти у собі захисні речовини. Процес супроводжується накопиченням у цих тканинах особливих речовин - "біогенних стимуляторів", які мають лікувальні властивості. Біогенні стимулятори

при введенні в організм, посилюють фізіологічні процеси та сприятливо впливають на обмін речовин. Тканинна терапія ефективно допомагає не тільки у боротьбі з різними хворобами очей, але й набула широкого застосування при лікуванні шкірних, внутрішніх, нервових, дитячих та інших захворювань, зокрема червоного вовчаку, бронхіальної астми, невритів та інших хвороб. Цей метод знайшов широке застосування не тільки в лікуванні ряду загальних захворювань, які раніше вважалися невиліковними, а й у ветеринарії та навіть у народному господарстві.

Володимир Петрович Філатов одним із перших у світі розробив методи пересадки роگیвки та успішно провів унікальну операцію з трансплантації трупної роگیвки. Їм вперше стала застосовуватися методика консервації тканин, що підлягають трансплантації, і було доведено, що лікувальна пересадка консервованих тканин є новим біологічним принципом лікування в медицині.

Перша у світі операція з використанням роگیвки донорського ока, збереженого в умовах зниженої температури, була проведена у травні 1931 року. Винахід засобу консервації роگیвки у вологій камері за температури +4°C вирішив проблему матеріалу для кератопластики. Таким чином, кератопластика перестала бути клінічним експериментом і стала дієвим засобом повернення зору сліпим із більмами. Це започаткувало нову епоху розвитку вітчизняної трансплантології.

Вчення В. П. Філатова про біогенні речовини лягло в основу методу тканинної терапії, який увійшов у практику медицини не тільки в нашій країні, а й за її межами.

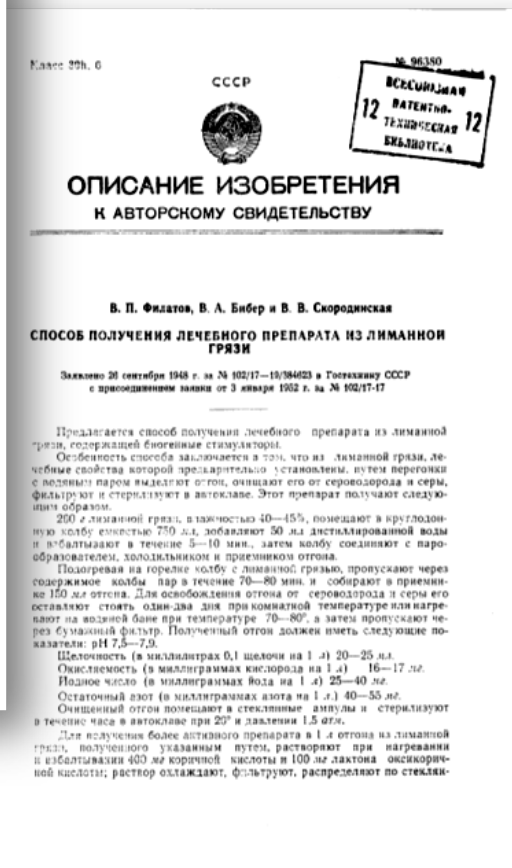
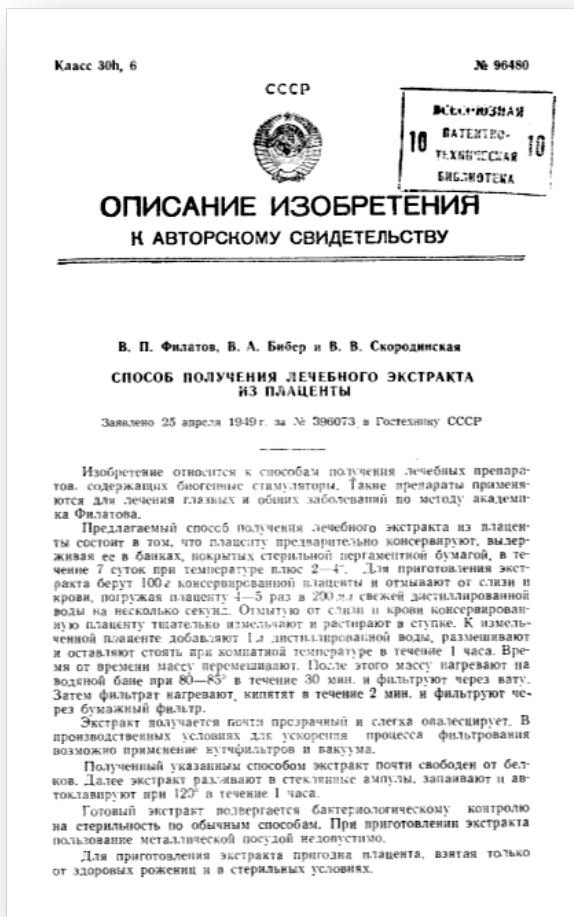
З ініціативи Володимира Петровича Філатова, враховуючи ефективність та важливість його наукових праць для країни, було ухвалено рішення про створення великої клінічної та експериментальної бази для наукових досліджень. У 1936 році в Одесі був організований Інститут експериментальної офтальмології (нині Інститут очних хвороб і тканинної терапії імені В.П. Філатова Національної академії медичних наук України), який він і очолював, залишаючись його директором до останніх днів життя. Вчений був незмінним керівником інституту, який ще за життя Володимира Петровича був удостоєний його імені. Усі сили та талант академік В.П. Філатов віддавав Інституту очних хвороб та тканинної терапії, де він продовжував розробляти та вдосконалювати свої методи, передаючи досвід колегам.

Дуже швидко інститут перетворився на одну з найкращих офтальмологічних установ країни, а професор Філатов отримав широкі можливості для подальших наукових розробок. Вже у 1938р. цей великий науково-лікувальний комплекс працював, приймав хворих та розвивав тканинну терапію.

[АВТОРСЬКЕ СВІДОЦТВО
НА ВИНАХІД №96480](#)

В.П. Філатов та ін.

СПОСІБ ОТРИМАННЯ ЛІКУВАЛЬНОГО ПРЕПАРАТУ З ЕКСТРАКТУ ПЛАЦЕНТИ

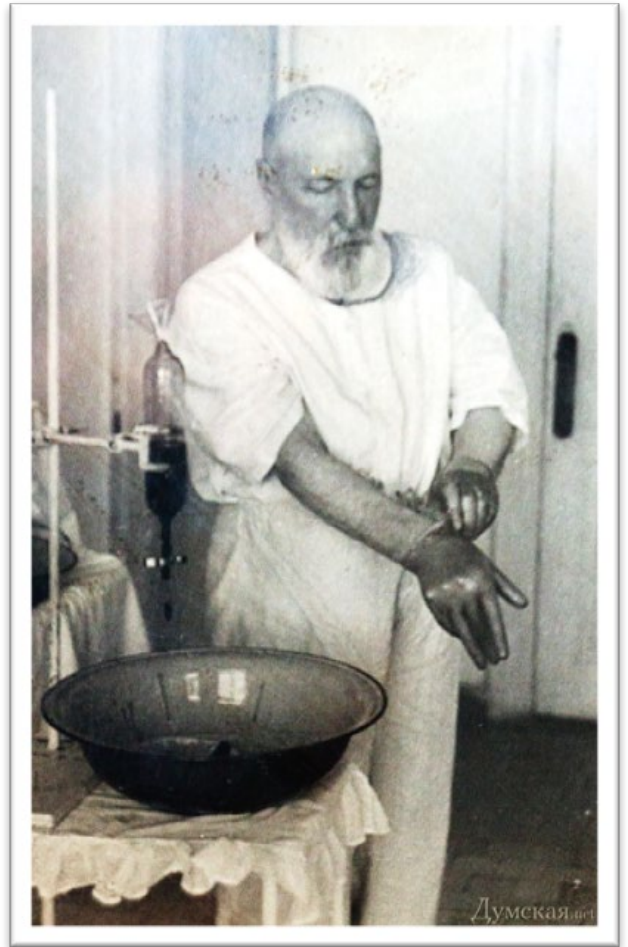
[АВТОРСЬКЕ СВІДОЦТВО НА ВИНАХІД
№ 96380](#)

В.П. Філатов та ін.

СПОСІБ ОТРИМАННЯ ЛІКУВАЛЬНОГО ПРЕПАРАТУ З ЛИМАННОЇ ГРЯЗІ

Але роботу інституту перервала війна. 1941 року в будівлі інституту було розгорнуто військовий госпіталь. В.П. Філатов і частина його учнів були евакуйовані до П'ятигорська, а згодом до Ташкента, де професор працював у евакогоспіталі та застосовував свої методи у пластичних та офтальмологічних операціях.

До евакогоспіталю було частково переведено Український інститут очних хвороб. Запропонований Філатовим напередодні війни новий метод лікування - тканинна терапія, який полягав у використанні консервованих тканин, знайшов широке застосування під час війни. У тяжких умовах його методи показали високу ефективність. У 1944 року Володимир Петрович Філатов разом із співробітниками інституту повернувся до Одеси. Він одразу зайнявся відновленням зруйнованих приміщень інституту, що й було зроблено буквально за рік.

А через рік здійснилася ще одна мрія Філатова – розпочато випуск «Офтальмологічного журналу», першим головним редактором якого став Володимир Петрович.

Сьогодні, заснований у 1946 р. академіком В. П. Філатовим, "Офтальмологічний журнал", що видається в Одесі, є провідним науковим виданням офтальмологічного профілю України.

У післявоєнний період колектив інституту під керівництвом В.П.Філатова продовжував розробляти важливу проблему тканинної терапії – нового методу лікування, розробленого ним ще 1933 року. Пovoєнні роки принесли Філатову справжнє визнання далеко за межами Радянського Союзу. Хворі та поранені прагнули потрапити на прийом до професора. У чергу на його прийом у поліклініці хворі ставали з вечора, а для консультацій з найважчими хворими доктор виділяв кілька годин три рази на тиждень.

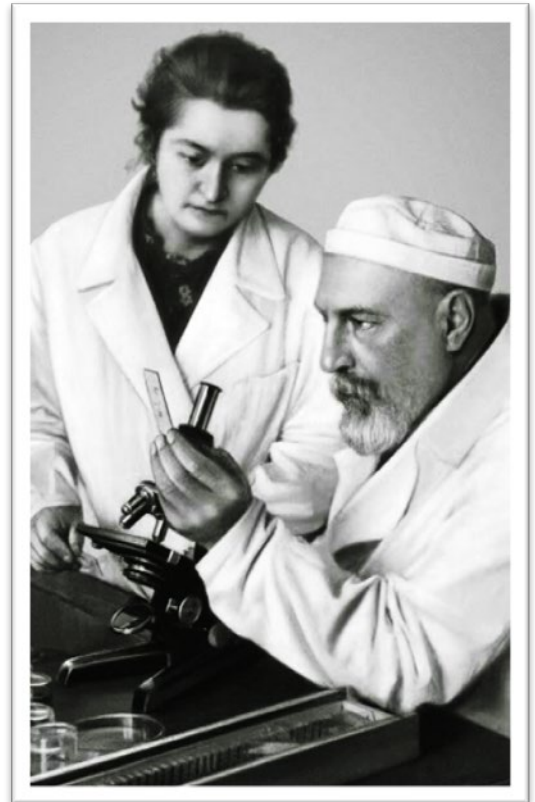

Незвичайний неординарний талант лікаря-хірурга та вченого вражав усіх, хто знав В.П. Філатова. До нього їхали з усіх куточків країни. Це він першим у світі вигадав новий дивовижний метод заміни мертвої рогівки очей пацієнтів донорськими тканинами померлих людей. Він змусив мертво тіло служити живому та повертав зір безнадійним хворим. Це був народний лікар, найвідоміший у СРСР, що заслужив всенародну любов і пошану.

За великі наукові відкриття, визначні заслуги в галузі лікування очних хвороб та підготовку наукових кадрів Володимир Петрович був обраний у 1939 році дійсним членом (академіком) АН Української РСР, а 1944 року – академіком АМН СРСР.

За наукові та лікарські здобутки Володимир Петрович був удостоєний високих державних нагород та титулів. Герой Соціалістичної Праці, кавалер чотирьох орденів Леніна, ордену Трудового Червоного Прапора та ордена Вітчизняної війни 1 ступеня, нагороджений низкою медалей.

За розробку способів пересадки рогівки та тканинної терапії, В.П.Філатов у 1941 році був удостоєний найвищої Державної премії. За роботи у галузі біогенних стимуляторів В. П. Філатова було нагороджено

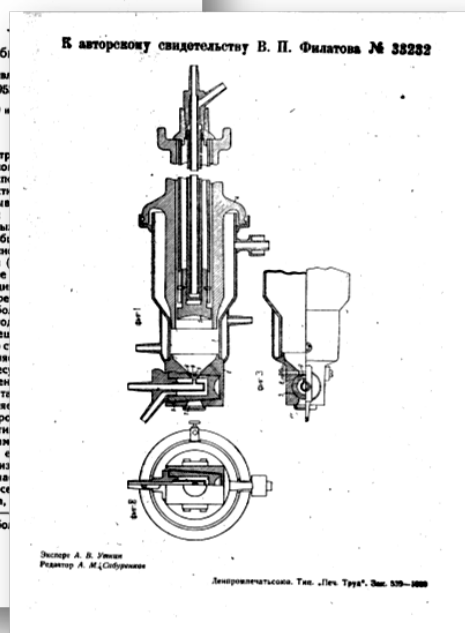
Академією наук СРСР Золотою медаллю імені І.І. Мечнікова.

У 1950 році Володимир Філатов був номінований на здобуття Нобелівської премії у галузі медицини за створення методу пересадження донорської рогівки

ока. Але він відмовився від номінування. Відомо, що навіть патентування більшості своїх ідей вчений вважав ознакою гордині.

[АВТОРСЬКЕ СВІДОЦТВО № 33232](#)
В.П. Філатов

РОЗБІРНА РЕНТГЕНІВСЬКА
ТРУБКА

В. П. Філатов був не тільки вченим, а й видатним громадським діячем. Поряд із науково-практичною діяльністю він проводив величезну громадську роботу, незважаючи на те, що у 30-ті роки не зміг уникнути репресій радянської влади. Він обирався делегатом Надзвичайного з'їзду Рад України, багато разів його обирали депутатом Верховної Ради УРСР та Одеської

міської Ради. Як депутат він проводив велику роботу з виборцями і багатом допомагав. Невтомний борець за мир, він брав активну участь у конгресах, організованих на захист миру. І все,

за що б не брався, він робив з ентузіазмом, інтересом і ніколи не був байдужим.

Філатов був особистістю неординарною та багатогранною, людиною багатьох обдарувань, що відрізняються вражаюче широким спектром інтересів. Здобувши блискучу освіту, як і більшість талановитих людей, він мав славу філософа, володів іноземними мовами, знав їх близько десятка. Частково збереглася найцінніша бібліотека медика, в якій зібрано книги різними мовами. Крім медичних книг, книг з офтальмології, він мав унікальні видання світової літератури, багато з яких з автографами авторів. Володимир Петрович багато читав.

Будучи видатним вченим, завжди перевантаженим роботою, він знаходив час писати вірші, захоплюватися живописом та бути тонким поціновувачем музики. З юності він писав вірші, сповнені оптимізму та віри в можливість повертати зір, здавалось би, безнадійно сліпим.

Він писав не тільки вірші, але й поеми, оповідання, мемуари ... Віршовані рядки, Володимир Петрович підписував анаграмою — «Воталіф» («Філатов» на-впаки). Так само були підписані його картини.

Живопис був його другою пристрастю. Володимир Петрович часто казав, що якби він не був офтальмологом, то став би художником.

У своїх спогадах він пише: «Безперечно, що я міг би стати художником. Це не означає, що я був би великим художником, але що я міг би віддатися живопису

всіма своїми почуттями, це безперечно». Навесні одесити часто бачили академіка в Аркадії, на Малому Фонтані. Він, сидючи на березі моря, писав етюди, в яких завжди було багато моря, сонця і зелені. Малював Володимир Петрович скрізь, навіть на заґрунтованих рентгенівських знімках, коробках від цукерок, цигарок.

Серед різноманітних інтересів В.П. Філатова було й колекціонування. В.П. Філатов був пристрасним колекціонером. Він колекціонував марки та значки про життя СРСР, про пам'ятні дати, про діячів науки та культури. Збирав платівки музичних творів класичної музики, циганських романсів, опер, оперет. Колекціонував рецепти лікарських зборів, кулінарні рецепти, збирав гербарій. В його колекції були різноманітні матеріали про видатних людей, що були сліпими.

*Фонтан «Ваза Філатова»
м. Одеса, Соборна площа*

Володіючи чудовим даром слова, Філатов був прекрасним оратором. Про що б він не розповідав і хто б не були його слухачі, все одно центром уваги завжди і всюди був Володимир Петрович. Усе складне, почуте з його вуст, ставало дуже простим і доступним. Навіть на виступах у науковій сфері всі заслуховувалися красою його мови. Під час виступу на заході, що був організований на честь його вісімдесятиріччя, В.П. Філатов читав свою Поему «Україні», присвячену землі, де він прожив понад півстоліття. Ученому не раз пропонували перебратися з Одеси в Москву, Київ, обіцяли організувати спеціально для нього інститут. Володимир Петрович дякував і ... відмовлявся переїжджати – дуже любив Одесу, де прожив понад півстоліття. І сьогодні зберігає пам'ять про господаря скромний літній будиночок на Французькому бульварі. Володимир Петрович створив прекрасний сад біля свого будинку, де

виросли не тільки квіти і дерева, а й лікарські рослини (на основі яких створював медичні препарати). Там досі ростуть висаджені руками генія столітні самшит, акація, горіх. Багато рослин Філатов випишував з різних ботанічних садів, зокрема з ялтинського Никітського ботанічного саду. Він займався благодійністю, продовжуючи добрі, старі традиції меценатства. Старожили Одеси і тепер називають «Філатовською» церкву Андріана та Наталії на Французькому бульварі, що

зберіглася в тому числі завдяки його підтримці та фінансовій допомозі. А на місці зруйнованої церкви на Соборній площі з його ініціативи було споруджено знаменитий фонтан.

Вчений, хірург від Бога, Володимир Петрович був глибоко віруючою людиною. Навіть в радянські атеїстичні роки, він суворо дотримувався всіх заповідей православної віри. Духовним основам він надавав вирішального значення. Вчений вважав, що хворий приходиться до лікаря не лише за призначенням, а й за моральною підтримкою.

За словами його учнів, навіть безнадійним хворим він намагався давати надію, ніколи не казав «Ні», стверджуючи, що відбирати віру у хворого — великий гріх.

За півстоліття своєї медичної практики Володимир Петрович Філатов провів кілька тисяч операцій. Також вражає і його наукова спадщина, що налічує понад 460 наукових праць та монографій. Але, мабуть, найбільшим досягненням академіка стала створена ним унікальна

школа офтальмологів. Заснований Філатовим Науково-дослідний інститут очних хвороб і тканинної терапії, який носить його ім'я, сьогодні є національним центром наукових досліджень в найбільш актуальних напрямках офтальмології та провідною установою у галузі, яка здійснює науково-дослідну, клінічну, організаційно-методичну та освітню діяльність з проблем офталь-

мології. За майже 90-річну історію тут зроблено безліч відкриттів, які визначили вектор розвитку світової офтальмології. Досі лікарі-офтальмологи всього світу застосовують метод пересадки рогівки, розроблений академіком В.П. Філатовим, використовують лазер в лікуванні офтальмопатології, який уперше був застосований саме тут ще в 1963 році. Постійний науковий розвиток і досягнення співробітників, визнані як вітчизняними, так і зарубіжними фахівцями. Вчені Інституту представляють українську науку на всесвітніх міжнародних конгресах, з'їздах, конференціях і симпозіумах, роблячи Інститут ім. В.П. Філатова лідером не тільки в українській, а й у світовій офтальмології.

У 2009 р. Інститутом ім. В.П. Філатова спільно з НДІ електро-зварювання ім. Є. Патона було вперше у світі розроблено та впроваджено методику електрозварювання м'яких тканин в офтальмології.

ПАТЕНТ УКРАЇНИ НА ВИНАХІД № 46981

СПОСІБ ЕНУКЛЕАЦІЇ ОЧНОГО ЯБЛУКА З ЗАСТОСУВАННЯМ ЕЛЕКТРОЗВАРУВАННЯ М'ЯКИХ ТКАНИН

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА "ІНСТИТУТ ОЧНИХ ХВОРОБ І ТКАНИННОЇ ТЕРАПІЇ ІМ. В.П. ФІЛАТОВА АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ"

Талановитий педагог, Філатов щодня та щогодини передавав своїм учням Знання, досвід, навички створюючи школу вітчизняної офтальмології, традиції якої передаються з покоління в покоління. Єдиний син академіка, Сергій Філатов, теж офтальмолог, тривалий час також працював з батьком, але нажалі рано пішов з життя.

Протягом усього свого життя Володимир Петрович з любов'ю і турботою розвивав в кожному своєму учні творчу думку,

бажання діяти, шукати та прагнути поставленої мети. Він умів заряджати своїми ідеями та думками. І сьогодні він продовжує жити у своїх учнях.

Вчений зі світовим ім'ям залишив після себе найцінніші наукові відкриття у галузі трансплантації рогівки і тканинної терапії та плеяду талановитих офтальмологів - видатних вчених, які є гордістю нашої країни. Серед них і династія офтальмологів, яку започаткувала одна з учениць Філатова, - професорка З.М. Скрипниченко, яка пройшла досить складний шлях становлення та стояла біля витоків створення офтальмологічної школи. Зінаїда Михайлівна Скрипниченко була віртуозним офтальмохірургом, новатором, сміливо впроваджувала передові ідеї у практику. 1940 року вона закінчила медуні-верситет, а 1941-го була призвана до діючої армії. Всю війну Зінаїда Михайлівна пропрацювала офтальмологом і офтальмохірургом, доводилося зіштовхуватися і з загальною хірургією. Після війни, вона захистила кандидатську та докторську дисертації та за підтримки свого вчителя, організувала в інституті травматологічне відділення ока. Згодом перше в Україні травматологічне відділення ока стало Республіканським центром травматології. Авторськими свідоцтвами та публікаціями в офтальмологічній літературі вона захистила методи керато- та склеропластики, вперше почала займатися іридопластиком. Нею опубліковано понад 230 друкованих наукових праць. У співавторстві з академіками З.О. Алієвої та А.П. Нестеровим у 1988 р. опублікувала монографію «Професійна патологія органу зору».

Зінаїда Михайлівна нагороджена орденами Вітчизняної війни, Богдана Хмельницького, багатьма бойовими та ювілейними медалями. У 99 років вона стала номінантом звання «Легенда офтальмології» та була нагороджена дипломом Товариства офтальмологів України за видатні заслуги та вагомий внесок у розвиток офтальмології.

Ось уже багато років продовжує офтальмологічну династію її старша дочка - Надія Боброва керівниця Українського центру дитячої офтальмології ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України». Докторка медичних наук, професорка Надія Федорівна Боброва бореться з дитячою сліпотою та намагається робити все для того, щоб малюки рідше ставали інвалідами по зору. Її наукова та практична діяльність присвячена розробленню сучасних способів лікування тяжкої вродженої, генетичної та набутої патології органу зору в дітей.

Продовжуючи традицію школи академіка В.П. Філатова, професорка Н.Ф. Боброва створила новий напрямок в офтальмології – реконструктивну хірургію переднього відділу ока з використанням аутоклітин – рогівки, райдужної оболонки, новостворених мембран, для відновлення та реконструкції пошкоджених під час травми структур переднього відділу ока. Застосування розроблених технологій дозволило значно покращити анатомічний та функціональний результат реконструктивних втручань при наслідках тяжких травм ока у дітей. Систематизація та аналіз клінічного матеріалу,

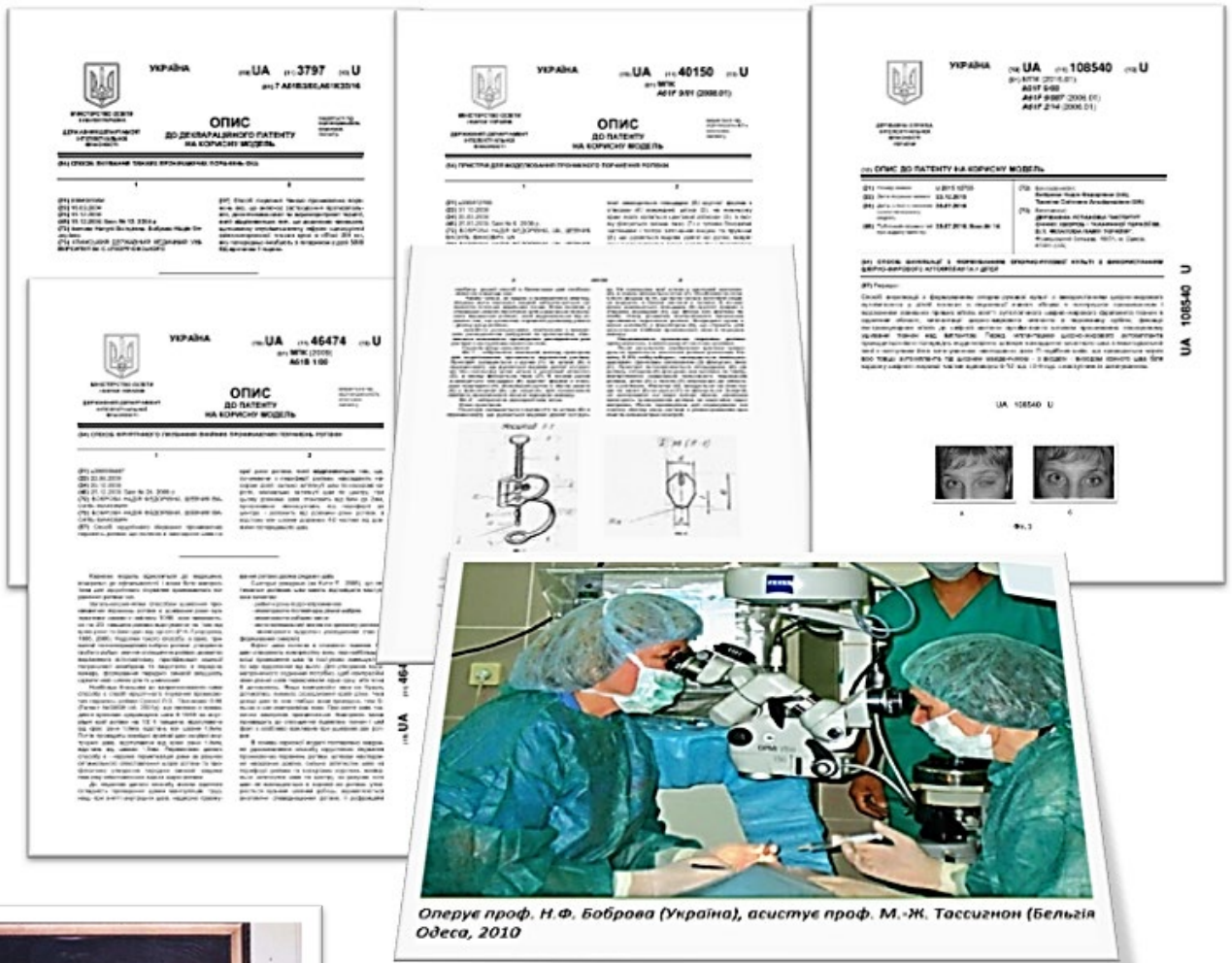
а також значний досвід, накопичений за багато років досліджень у відділенні дитячої офтальмології, знайшли відображення у низці книг Н. Ф. Бобрової, які відображають особливості клініки, патоморфології, генетичні аспекти вроджених та спадкових захворювань органу зору. Монографія професорки Н.Ф. Бобрової «Травми ока у дітей» була відзначена дипломом Академії медичних наук України. Вона авторка понад 500 друкованих праць, близько 40 патентів на нові технології мікрохірургії переднього відділу ока. В теперішній час у відділенні продовжують розроблятися нові методики хірургічного лікування різних видів катаракт дитячого віку, імплантації інтраокулярних лінз (ІОЛ) сучасних моделей, створюються нові технології видалення люксованих кришталіків та інші види хірургічних втручань. За значний внесок у розвиток офтальмологічної науки Указом Президента України Надія Федорівна Боброва удостоєна звання «Заслужений діяч науки та техніки України». Її обрано єдиною представницею України до складу президії Європейської асоціації офтальмології, нагороджено Орденом княгині Ольги III-го ступеня, а в 2000р, Надія Федорівна була визнана жінкою року у номінації «Віра, Надія, Любов».

Завдяки успішному використанню новітніх технологій, серед яких імплантація штучних кришталіків дітям грудного віку, хірургія вродженої глаукоми, кріодеструкція невусів, новий спосіб первинної хірургічної обробки ран та ін., Надія Боброва змогла повернути зір сотням дітей.

[№ 40150 ПРИСТРІЙ ДЛЯ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОНИКНОГО ПОРАНЕННЯ РОГІВКИ;](#)

[№ 46474 СПОСІБ ХІРУРГІЧНОГО ЛІКУВАННЯ ЛІНІЙНИХ ПРОНИКАЮЧИХ ПОРАНЕНЬ РОГІВКИ;](#)

[№108540 СПОСІБ ЕНУКЛЕАЦІЇ З ФОРМУВАННЯМ ОПОРНО-РУХОВОЇ КУЛЬТИ З ВИКОРИСТАННЯМ ШКІРНО-ЖИРОВОГО АУТОІМПЛАНТА У ДІТЕЙ.](#)

Прийнявши естафету офтальмолога, професор Надія Боброва гордо несе її далі. Династія офтальмологів триває: стопами бабусі та мамі пішла дочка Надії Бобрової — Світлана, яка вдосконалюється у філатівців в лікуванні лазером очних хвороб.

Проф. З.М. Скрипниченко у день 95-річчя в музеї акад. В.П.Філатова разом із дочкою проф. Бобровою Н.Ф., завідувачкою відділу офтальмопатології дитячого віку

Школа академіка Філатова, яка нині має вже четверте покоління вчених, дбайливо зберігає і розвиває наукові традиції закладені її засновником та має величезний вплив на розвиток офтальмології не лише в Україні, а й в усьому світі. Слава про академіка Володимира Петровича Філатова облетіла весь світ. Роботи В. П. Філатова мають величезне значення для розвитку проблеми пересадки рогової оболонки і в зарубіжних країнах.

Йому були присвячені засідання на Світовому конгресі у Вашингтоні (1964 рік), Міжнародній конференції з кератопластики в Лондоні (1967 рік) та на багатьох інших наукових форумах.

Головне життєве кредо – повертати незрячим людям можливість бачити світло – зробило його знаменитим на весь світ. Заслуги вченого перед світовою наукою настільки значущі, що у 2014 році ім'я академіка В.П. Філатова внесено до Зали слави світової офтальмології.

Вчений зі світовим ім'ям, який присвятив своє життя боротьбі зі сліпотою, просвітителю, засновнику наукової офтальмології, найталановитіший пластичний хірург та родоначальник вітчизняної школи тканинної терапії, що плідно розвивається у світовій медицині, сьогодні міг би пишатися своїми учнями та гордитися досягненнями філатовської наукової школи.

«Учитесь силы отдавать самоотверженно науке, так, чтобы зрение возвращать могли умело Ваши руки, чтоб был велик труда размах, не исчезало вдохновенье, чтоб скальпель в опытных руках нес людям счастье и прозренья...»

Філатов